

पथ्याप

हृषरः । हिमात्मः । विविधक्षीरेक्षुविकारः ।
अम्बानि । पत्रशाकम् । अजाङ्गलमांसम् ।
अमाकाममन्त्रम् । विदाहि । विष्टम्भि । गुरुणि ।
कटु । अम्बम् । शीतम् । लवणम् । अवायः ।
आयामः । उच्चैः परिभाषणम् । प्रियासमा-
लोकनम् । अङ्घ्रिनिद्रा । प्रजागरम् । नितान्त-
चक्रमणम् । यथास्थितं प्रागधरोपणम् । नस्यम् ।
ताम्बूलम् । अजीर्णता । प्रच्छवातः । आतपः ।
धूमः । वृष्टिः । रजः । भयम् । क्रोधः । वमिः ।
प्रहर्षः । शोकः । विरुद्धाशनम् । अम्बुपानम् ।
तोदणम् । उष्णम् । रूचम् । विघट्टनम् । कष्ट-
यनम् । काष्ठनखादितोदः । निरन्नभावः । विष-
मोपचारः ॥ * ॥

अथ भग्ने पथ्यम् ।

शीताम्बु । चन्दनम् । पङ्कप्रदहः । बन्धनक्रिया ।
शालिः । प्रियङ्गुः । गोधूमः । सुह्रसतीलयो-
युषः । नवनीतम् । छतम् । चौरम् । तैलम् ।
मांसरसः । मधु । पटोलम् । लशुनम् । शियु ।
पत्तूरम् । बालमूलकम् । द्राक्षा । धात्री ।
वचवल्ली । लाक्षा । टुङ्गणम् ॥ * ॥

भग्ने अपथ्यम् ।

लवणम् । कटुकम् । चारः । अम्बः । मैथुनम् ।
आतपः । आयामः । रूचाद्रम् ॥ * ॥

अथ भगन्दरे पथ्यम् ।

आमे संशोधनम् । लेपः । लङ्घनम् । रक्त-
मोक्षणम् । पक्के यथाविधिश्चस्त्रवङ्घ्रिचार-
कम्माणि । सर्षपः । शालिः । सुह्रः । विलिपी ।
जाङ्गलरसः । पटोलम् । शियु । वेत्रायम् ।
पत्तूरम् । बालमूलकम् । तिलसर्षपयोस्तैलम् ।
तिक्तवर्गः । छतम् । मधु ॥ * ॥

भगन्दरे अपथ्यम् ।

विरुद्धान्यन्नपानानि । विषमाशनम् । आतपः ।
आयामः । मैथुनम् । युहम् । छटयानम् ।
गुरुणि । रूद्रप्रणोधिपि नरः सम्बत्सरं एतत्
सर्वं परिहरते ॥ * ॥

अथोपदेशे पथ्यम् ।

हृदिः । विरेकः । ध्वजमध्यनाडीवेधः ।
जलौका । परिपातनम् । सेकः । प्रलेपः । यवः ।
शालयः । धन्वामिषम् । सुह्ररसः । छतम् ।
कठिलकम् । शियुफलम् । पटोलम् । शालिच-
शाकम् । नवमूलकम् । तिक्तम् । कषाद्रम् ।
मधु । जूपवारि । तैलम् ॥ * ॥

उपदेशे अपथ्यम् ।

दिवानिद्रा । मूत्रवेगः । गुर्वन्नम् । मैथुनम् ।
गुडः । आयामः । अम्बम् । तक्रम् ॥ * ॥

अथ मूकदोषे पथ्यम् ।

लेपः । विरेकः । अष्टहृमोचः । सर्पिः पानम् ।
शालिः । यवः । जाङ्गलमांसम् । सुह्रयूषः ।
कठिलकम् । पटोलम् । शियु । कर्कोटम् ।
पत्तूरम् । बालमूलकम् । वेत्रायम् । आषाढ-
फलम् । दाडिमम् । सैन्धवम् । वचा । जूपो-

पथ्याप

दकम् । गन्धसारः । कस्तूरी । हिमवाणुका ।
तक्रम् । कषायम् । तैलम् ॥ * ॥

शूकदोषे अपथ्यम् ।

मूत्रवेगः । दिवानिद्रा । आयामः । मैथुनम् ।
गुडः । विदाहि । गुरुद्रव्यम् । तक्रम् ॥ * ॥

अथ कुष्ठरोगे पथ्यम् ।

पचात् पचात् हर्दनम् । मासात् मासाद्द्विरे-
चनम् । चहात् चहात् नस्यम् । षष्ठे षष्ठे
मासि अक्षमोक्षणम् । सर्पिलेपः । पुराणाः यव-
गोधूमशालिसुहाङ्गीमसुराः । माक्षिकम् ।
जाङ्गलामिषम् । आषाढफलम् । वेत्रायम् ।
पटोलम् । वृहतीफलम् । काकमाची । निम्ब-
पत्रम् । लशुनम् । हिलमोचिका । पुनर्नवा ।
मेघश्शङ्गम् । चक्रमर्दलम् । भस्मातकम् । पक्-
तालम् । खदिरः । चिचकः । वरा । जाती-
फलम् । नागपुष्पम् । कुङ्कुमम् । प्रतनहविः ।
कोषातकी । करञ्जोमातिलसर्षपनिम्बेङ्गुदीभव-
तैलम् । लघुनि अन्नानि । सरलदेवाङ्गुशिशुपा-
गुरुसम्भवस्त्रहः । गोखरोशुचमहिषीणां
मूत्राणि । कस्तूरिका । गन्धसारः । तिक्तानि ।
चारकर्म ॥ * ॥

कुष्ठरोगे अपथ्यम् ।

पापकर्म । कृतप्रभावः । गुरुनिन्दा । गुरुधर्ष-
णम् । विरुद्धपानाशनम् । दिवानिद्रा । चच्छांशु-
तापः । विषमाशनम् । खेदः । रतम् । वेग-
रोधः । इक्षुः । आयामः । अम्बम् । तिलः ।
माषः । द्रवगुरुनवान्नानां भोजनम् । विदाहि ।
विष्टम्भि । मूलकम् । सन्नादिविन्ध्याद्रिससुद्धव-
नदीजलम् । आनूपमांसम् । दधि । दुग्धम् ।
मदम् । गुडः ॥ * ॥

अथ शीतपित्तोदहकोष्ठरोगेषु पथ्यम् ।

हृदिः । विरेचनम् । लेपः । अष्टहृमोचः ।
पुराणशालिः । जाङ्गलामिषसुह्रकुलत्यानां यूषः ।
कर्कोटकम् । कारवेल्लम् । शियु । मूलकपो-
तिका । शालिचशाकम् । वेत्रायम् । दाडिमम् ।
त्रिफला । मधु । कटुतैलम् । तप्तनीरम् । पित्त-
क्षेपहरद्रव्यम् । सर्वकटुतिक्तकषायाणि ॥ * ॥

शीतपित्तादावपथ्यम् ।

विविधक्षीरेक्षुविकारः । मत्स्यः । उदकानूप-
भवामिषम् । नवीनमयम् । वमिवेगरोधः ।
प्राग्दक्षिणाप्रापवनः । अङ्घ्रिनिद्रा । स्नानम् ।
विरुद्धाशनम् । आतपः । क्षिणम् । अम्बम् ।
मधुरम् । कषायः । गुर्वन्नपानानि ॥ * ॥

अथान्धपित्ते पथ्यम् ।

ऊर्ध्वे पूर्वे वमनम् । अधोर्गे पूर्वे विरेचनम् ।
पचाद्दन्नाशनम् । निरूहः । शालिः । यवः ।
गोधूमः । सुह्रः । जाङ्गलजरसः । तप्तशीत-
जलानि । शर्करा । मधु । शक्तुः । कर्कोटकम् ।
कारवेल्लम् । पटोलम् । हिलमोचिका । वेत्रा-
यम् । वृहकुङ्कुम् । रन्भापुष्पम् । वास्तुकम् ।
कपित्थम् । दाडिमम् । धात्री । तिक्तानि ।
कषापित्तहरपानानाम् ॥ * ॥

पथ्याप

अम्बपित्ते अपथ्यम् ।

नवान्नम् । विरुद्धद्रव्यम् । पित्तकापकरद्रव्यम् ।
वेगरोधः । तिलः । माषः । कुलत्यः । तैल-
भक्षणम् । अविदुग्धम् । धान्याम्बम् । लवणम् ।
अम्बम् । कटु । गुर्वन्नम् । दधि । मत्स्यः ॥ * ॥
अथ विसर्पे पथ्यम् ।

विरेकः । वमनम् । लेपः । लङ्घनम् । रक्त-
मोक्षणम् । पुराणा यवगोधूमकङ्कुयष्टिकशालयः ।
सुह्रः । मसूरः । चणकः । तुवरौ । जाङ्गलज-
रसः । नवनीतम् । छतम् । द्राक्षा । दाडि-
मम् । कारवेल्लकम् । वेत्रायम् । कुलकम् ।
धात्री । खदिरः । नागकेशरम् । लाक्षा ।
श्रीरीषः । कर्पूरम् । चन्दनम् । तिललेपनम् ।
हीवेरकम् । सुस्तकम् । सकलानि तिक्तानि ॥
विसर्पे अपथ्यम् ।

आयामः । अङ्घ्रि शयनम् । सुरतम् । प्रवातः ।
क्रोधः । शोकः । वमनम् । वेगः । अक्षयनम् ।
शाकम् । विरुद्धाशनम् । दधि । कूर्चिका ।
सौवीरकादि । अनेकविधकिलाटः । गुर्वन्न-
पानम् । लशुनम् । कुलत्यः । माषः । तिलः ।
सकलमजाङ्गलमांसम् । खेदः । विदाहि । लव-
णम् । अम्बम् । कटु । मद्यम् । अर्कप्रभा ॥ * ॥
अथ विस्फोटे पथ्यम् ।

विरेचनम् । हर्दनम् । लेपः । लङ्घनम् । पुरा-
तनयष्टिकशालयः । यवः । सुह्रः । मसूरः ।
चणकः । सुकुटकः । धन्वामिषम् । गयछतम् ।
कठिलकम् । वेत्रायम् । आषाढफलम् । पटो-
लम् । श्योतिष्मती । निम्बदलम् । चन्दनम् ।
तैलम् । घिताम्बः । तिललेपः । लङ्घनम् ।
बालम् ॥ * ॥

विस्फोटे अपथ्यम् ।

खेदः । अवायः । आयामः । क्रोधः । गुर्व-
न्नम् । आतपः । वमिवेगः । पत्रशाकम् ।
प्रवातः । दिवास्वप्नः । याम्योदकम् । आनूप-
मांसम् । विरुद्धान्यन्नानि । तिलः । माषः ।
कुलत्यः । लवणाम्बकटूनि । विदाहि । रूचम् ।
उष्णम् ॥ * ॥

अथ मूर्च्छायां पथ्यम् ।

पूर्वे लङ्घनवान्तिरेचनशिरावेधाः । शशाङ्को-
ञ्जलजीर्णयष्टिकशालयः । चणकः । सुह्रः ।
मसूरः । यवः । कपोतचटकदातृशक्रौच-
जीवञ्जीवशुकादयः पचिष्यः । नङ्गलः । काठि-
लम् । आषाढकम् । कर्कोटकम् । कदलम् ।
शियु । रचकम् । द्राक्षा । दाडिमम् । मेथ-
हृणान्नपानम् । कोलम् । माषरसः । अक्षयोः
संकाविधौ गवेधुमधुकोद्गतसुशीतोदकम् । शम्बू-
कोदरकौषणीरम् । कर्पूरचूर्णम् । पक्के सुह्र-
रसः । जाङ्गलरसः । शालिचशाकम् । छतम् ।
निर्गुण्डीजलम् । यक्षुधूपविहृती धूपः । शम्बू-
गोमयभससगुण्डनम् । शुक्के शिलापिठयोः
पिचुमर्दपचनिशयोरालेपः । श्रेष्ठे त्रयोक्त-
क्रिया ॥ * ॥